

SVEN FRITZ: Studier i svensk bankväsen 1772-1789. Skrifter utgivna av Ekonomisk-historiska Institutet i Stockholm. Stockholm 1967. 293 s. Ill. 39 sv. kr.

En betingelse for økonomisk vækst i det 18. århundrede var ikke blot tilstedeværelsen af kapital, men også muligheden for en hensigtsmæssig kanalisering af denne kapital. I den efter skandinaviske forhold vel belyste svenske økonomiske historie er de svenske kreditinstitutioner – med undtagelse af Jernkontoret – endnu ikke blevet nøjere undersøgt. I sin afhandling, som i maj 1967 forsvarede for den filosofiske doktorgrad ved Stockholms Universitet, har docent Sven Fritz redegjort for disse kreditinstitutioner med særligt henblik på deres lånevirkomhed. Afhandlingen er opdelt i seks monografier, hvori der med støtte i bilag, tabeller og diagrammer foretages en analyse af den virksomhed, som fra statens og erhvervslivets side udfoldedes for at kanalisere eksisterende investeringskapital i overensstemmelse med statens økonomiske politik og med erhvervslivets behov. Det drejer sig om Riksbanken, der fungerede som en form for centralbank, om Manufakturdiskontfonden, der arbejdede inden for rammerne af statens manufakturpolitik, om Generalassistentkontoret, der fungerede som det tilsvarende danske Assistenthus, samt endelig om de tre institutioner Diskontkompaniet, Generaldiskontkontoret og Göteborgs Diskontkontor, der som fælles opgave havde at lette vareomsætningen gennem belåning og vekseldiskontering.

Afhandlingen bygger overvejende på utrykt materiale, dels fra vedkommende institutioner selv og fra de involverede statsinstitutioner og dels på de få bevarede papirer fra private virksomheder. På grundlag af dette materiale belyser forfatteren, hvorledes det traditionelle – og for det nye erhvervsliv uhensigtsmæssige – kreditsystem baseret på lån i fast ejendom suppleredes med nye og mere tidsvarende kreditinstitutioner. Hovedvægten i afhandlingen ligger inden for årene 1772-1789; men det bør dog bemærkes, at de enkelte monografier indledes med en velkommen diskussion af vedkommende kreditproblem fra frihedstidens begyndelse og frem til Gustaf III's tronbestigelse. Sider af det behandlede kreditsystem sigtede mod specifikt svenske forhold. Andre sider må imidlertid karakteriseres som almene for nordeuropæiske stater i det 18. århundrede; og også for dansk økonomisk historie rummer afhandlingen derfor stof af interesse.

OLE FELDBÆK

DONALD KEENE: The Japanese Discovery of Europe, 1720-1830. Rev. ed. (1. udg. 1952). Stanford University Press, 1969. xvi+255 s. Ill. \$ 7.50. Paper \$ 2.95.

Den oprindelige udgave fra 1952 er blevet udvidet til også at omfatte de tre første årtier af det 19. århundrede; og værket giver en kyndig indføring i den kulturelle baggrund for Japans modernisering og for den senere japanske imperialisme. Igennem det 18. århundrede kom et dusin handelsuddannede hollandske kompagniembedsmænd ved det isolerede faktori i Nagasaki til at fungere som formidlere af europæisk videnskab; og trods eksisterende japanske forbud imod kontakt med fremmede lykkedes det japanske videnskabsmænd at tilegne sig væsentlige elementer af europæisk viden, i første række inden for de mere praktisk betonedede områder såsom medicin, astronomi og geografi. I en for ikke-speciali-

ster forståelig og i høj grad læseværdig fremstilling demonstrerer dr. Keene, hvorledes denne kontakt gradvist påvirkede japanske videnskabsmænd og politikere, samt hvorledes reaktionen derpå satte ind efter 1800. På det tidspunkt søgte Japan fortsat at udnytte de fremmedes viden, men samtidig blev forestillingen om den kulturelt laverestående europæer kraftigt akcentueret. Forfatteren demonstrerer overbevisende, at vi må søge tilbage til perioden 1720–1830 for at forstå den dybtgående moderniseringsproces, som traditionelt dateres fra Commodore Perry's ankomst til Japan i 1853.

OLE FELDBÆK

STEN NILSSON: *European Architecture in India 1750–1850*. London, Faber and Faber, 1969. 214 s. Ill. Kort. 7 gns.

I maj 1967 erhvervede den svenske kunsthistoriker Sten Nilsson en velfortjent doktorgrad ved Lunds Universitet på en afhandling om europæisk arkitektur i Indien 1750–1850. Skønt umiddelbart tillokkende har emnet ikke tidligere været behandlet i sammenhæng. Afhandlingen, der nu er udkommet på engelsk og i et rigere udstyr, er et pionerarbejde; og dette har blandt andet betydet, at blot hovedlinjerne og kun et udsnit af periodens europæiske arkitektur i Indien er blevet inddraget. Forfatterens mål har været at analysere det europæiske byggeri i Indien med særligt henblik på dets relation til klima og specielle levevilkår; og han konkluderer, at påvirkningen fra indisk arkitektur har været minimal og at de temperatur-tekniske elementer, der optræder, sjældent er specifikt indiske.

Størst interesse for danske læsere har værket ved den meget fyldige og yderst velskrevne behandling, som bliver byen Tranquebar og logen Serampore til del. Ved siden af de evidente kvaliteter, som har været en følge af at have studeret bygningerne på stedet, skal dr. Nilssons dygtige udnyttelse af det danske arkivmateriale fremhæves. Enkelte af hans referencer til arkitekturen i monarkiets europæiske del er næppe holdbare; men behandlingen af Tranquebar og Serampore har sin store værdi ved dels at meddele den første sammenhængende redegørelse for bygningshistorien i de små danske besiddelser og dels ved at sætte disse besiddelser qua arkitekturmonumenter ind i en større, europæisk-indisk sammenhæng.

OLE FELDBÆK

C. J. BARTLETT (ed.): *Britain Pre-eminent. Studies of British World Influence in the Nineteenth Century*. London, Macmillan, 1969. vi + 200 s. 40 sh. Paper 16 sh.

Britain Pre-eminent består af en samling artikler – ialt 8 – skrevet af lige så mange forfattere. Bidragene beskæftiger sig med så væsentlige emner fra forrige århundredes engelske historie som f.eks. den industrielle revolution, frihandelen, emigrationen, imperialismen. Naturligvis er det – bogens omfang taget i betragtning – ikke muligt at nå nogen dybere analyse af disse og andre fænomener. I bogens forord fremhæves da også, at formålet er at foretage en foreløbig vurdering af